

113. Keskiviikkona 9 päivänä marraskuuta 1994

kello 15.35 (15.43)

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta 4606

Hallituksen esitys n:o 157
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50

2) Ehdotus laiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 158
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

3) Ehdotus laiksi teleliikenteen verottamisesta annetun lain muuttamisesta 4607

Hallituksen esitys n:o 159
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52

4) Ehdotus laiksi kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1995

Hallituksen esitys n:o 161
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53

5) Ehdotus laiksi talletusten ja obligatioiden veronhuojennuslain 1 ja 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 177
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55

6) Ehdotus laiksi veronkantolain muuttamisesta 4607

Hallituksen esitys n:o 133
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56

7) Ehdotus laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 156
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57

8) Ehdotus laiksi Filippiinien kanssa tulo- ja veroveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä 4608

Hallituksen esitys n:o 244
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58

9) Ehdotus laiksi Puolan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys n:o 245
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59

10) Ehdotukset laeiksi ulkomaalaisviirastosta sekä ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 219
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 12

11) Ehdotus laiksi Lapin vajaatuoittoisten metsien kunnostamisesta annetun lain muuttamisesta 4608

Hallituksen esitys n:o 124
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 31

12) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettava menettelystä annetun lain 1 ja 8 §:n muuttamisesta 4609

Hallituksen esitys n:o 139
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 32

13) Ehdotus kasvinsuojelulaiksi ”

Hallituksen esitys n:o 168
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 33

14) Ehdotus laiksi torjunta-ainelain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 170
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 34

15) Ehdotus laiksi valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetun lain 9 ja 21 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 187
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12

16) Ehdotukset laiksi valtion eläkelain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi ”

Hallituksen esitys n:o 190
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 30

17) Ehdotus laiksi asumistukilain 3 ja 15 §:n muuttamisesta 4610

Hallituksen esitys n:o 272
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen käsittely:

18) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n muuttamisesta 4610

Lakialoite n:o 11
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6

Pöydällepanoa varten esitellään:

19) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta (HE 278) 4619

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 157
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 158
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi teleliikenteen verottamisesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 159

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 9, 11, 13, 17 ja 25 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1995

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 161

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—6 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslain 1 ja 6 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 177

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi veronkantolain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 133

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 4 d ja 4 e § sekä 1 b luvun otsikko ja 18 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 156

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57. Ensin sallitaan

taan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi Filippiinien kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 244
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi Puolan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 245
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotukset laeiksi ulkomaalaisvirastosta sekä ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 219
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 12

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 12. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—5 §, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 5—7, 7 b, 13, 14, 19, 21, 22, 26, 33, 34, 36, 39, 42, 43, 54, 57—59, 62, 72 a ja 73 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 10—12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 124
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 31

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 31. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1, 2, 2 a, 3, 4, 4 a, 4 b, 5 ja 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain 1 ja 8 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 139
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 32

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 32. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1, 8 ja 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotus kasvinsuojelulaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 168
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 33

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 33. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—25 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Ehdotus laiksi torjunta-ainelain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 170
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 34

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 34. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4, 4 a—4 i, 9 a ja 11 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Ehdotus laiksi valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetun lain 9 ja 21 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 187
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 9 ja 21 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Ehdotukset laiksi valtion eläkelain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 190
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 30

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 30. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tässä on kysymys aivan rutiininomaisesta valtion eläkelain muutoksesta. Nykyisin ylin valitusviranomainen on korkein hallinto-oikeus, ja nyt esite-

tään ylimmäksi valitusviranomaiseksi vakuutus-oikeutta. Tämä on sellaisenaan rutiiniasia, mutta lakivaliokunta on antanut asiasta myös lausuntonsa. Valiokunnassa keskusteltiin kahdesta tärkeästä asiasta, jotka on ehkä syytä vähän aikaisemman toistonakin tuoda esille.

Eläkeasioissa eri instituutioissa ja prosesseissa päätöksiä ei perustella kielteisessä tapauksessa lainkaan, vaan yleensä viitataan alemman käsittelyn päätökseen ja lausutaan, että ei ole syytä muuttaa päätöstä. Lakivaliokunnassa kiinnitettiin huomiota siihen, että perusteluita tulisi olla päätöksissä niin paljon, että valituksen tehnyt näkisi ne keskeiset syyt, millä perusteella hänen valituksensa on hylätty. Se on mielestäni inhimillinen vaatimus tässä monelle hyvin tärkeässä asiassa.

Toinen oli se vanha esillä ollut asia, että nykyisin vakuutus-oikeus, korkein hallinto-oikeus ja muut instituutiot perustavat päätöksensä yleensä saman lääkärikollegion lausuntoihin, jotka eivät edes näe potilasta. Eläkehakemukset hylätään siitä huolimatta, että luotettavat virkalääkärit ovat katsoneet alunperin henkilön olevan työkyvytön. Lausuntoja pitäisi saada enemmän ulkopuolisilta lääkäreiltä siinä tapauksessa, että päätös on kielteinen. Tämä on oikeusturvakysymys, ja jälleen kerran, rouva puhemies, kiinnitän asiaan huomiota.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 23, 24 ja 24 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 20, 21 ja 21 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, kolmannen lakiehdotuksen 8, 10 ja 10 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, neljännen lakiehdotuksen 24, 24 a ja 24 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä viidennen lakiehdotuksen 58 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Ehdotus laiksi asumistukilain 3 ja 15 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 272
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteilyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 ja 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Lakialoite n:o 11
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Kaarilahti: Arvoisa rouva puhemies! Aloittaessani vuoden 1991 valtiopäivillä kansanedustajan työn hoitamisen kuvittelin, että kansanedustajien oikeudella tehdä lakialoitteita olisi myös niiden toteutumisen kannalta tosiasiallisesti jonkinlaista merkitystä. Vaikka aikoinaan eräät harvat edustajien tekemät lakialoitteet ovatkin tulleet hyväksytyiksi, näyttää käytäntö olevan hyvin teoreettinen. On sitten kysymys lakialoitteesta tai muutosten tekemisestä valiokunnissa tai täysistunnossa, niiden asiallisesta sisällöstä riippumatta näyttää usein ehdotusten hyväksyminen olevan kiinni enemmänkin ehdotuksen tekijän puoluekannasta tai asemasta eduskunnassa. (Ed. Laine: Tai iästä!) — Siitäkin. — Tämän tapaisen poliittisen kulttuurin soisi jo muuttuvan.

Arvoisa puhemies! Haluan kiittää perustuslakivaliokunnan jäseniä siitä, että valiokunta yksimielisesti päätti ottaa ensimmäisenä allekirjoittajana tekemäni ja nyt käsiteltävänä olevan lakialoitteen käsittelyyn heti sen valiokuntaan lähettämisen jälkeen. Lakialoitteen ajatus lähti siitä, että jokaisessa työyhteisössä oman työn, työtapojen sekä työskentelyn arvioiminen ja kehittäminen on tarpeellista, niin myös täällä eduskunnassa.

Lakialoitteessa ehdotetaan valtiopäiväjärjestystä muutettavaksi siten, että lakiehdotukset käsitellään niiden esittelyn ja lähetekeskustelun lisäksi täysistunnossa kahdessa käsittelyssä nykyisen kolmen käsittelyn sijasta.

Lakialoite jätettiin maaliskuussa kuluvana vuotena, jolloin oli jo nähtävissä mm. Eta-sopimuksen hyväksymisestä johtuvien lakien yhdenmukaistamistarve ja siten eduskunnassa käsiteltävien asioiden määrän lisääntyminen.

Aloitteen keskeinen tavoite on suunnata ajankäytön painottamista valiokuntatyöskentelyyn ja siellä tapahtuvaan lain perusteelliseen tutkimiseen virheiden ja epäkohtien poistamiseksi. Lakien valmistelutasoon myös eduskunnan osalta perustuslakivaliokunta on aiemmin mietinnössään n:o 1/1994 vp kiinnittänyt huomiota aivan aiheellisesti.

Lainsäädäntömenettely todettiin aiheettoman monimutkaiseksi jo eduskuntatyön rationalisointikomitean mietinnössä, jonka puheenjohtajana toimi Urho Kekkonen. Tuolloin lakialoitteen mukainen ehdotus kaatui siihen, että sen ohella olisi haluttu rajoittaa edustajien puheoikeutta, jonka vuoksi asia koki vastustusta eduskunnassa.

Tänään voisi todeta, että nyt käsiteltävää lakialoitetta tulisi pikemminkin laajentaa siihen suuntaan kuin Kekkonen aikoinaan esitti, puheoikeuden rajoittaminen kun on noussut julkiseen keskusteluun Euroopan unioniin liittymissopimuksen käsittelyssä ilmenneen ensimmäisen käsittelyn farssinomaisen jarruttamisen seurauksena, jonka keulamiehenä, paradoksaalista kyllä, toimi ed. Väyrynen. Se oli ensimmäinen kerta, kun te näen ed. Väyrysen toimivan selkeästi Kekosta ja Kekkonen linjaa vastaan. Puheoikeuden rajoittaminen ei kuitenkaan sisälly nyt käsiteltävänä olevaan lakialoitteeseen, enkä ilman perusteellista harkintaa siihen tässä yhteydessä halua minkäänlaista kantaa ottaa.

Valiokunnassa kuultavana olleet valtiosääntöasiantuntijat eivät nähneet mitään selvää estettä sille, että myös kahden käsittelyn menettelytapa voisi toimia asianmukaisesti. Yksi asiantuntijoista totesi: ”Mielestäni lakialoitteessa tavoiteltu päätöksentekomenetelmän yksinkertaistaminen on perusteltu ja sitä voi puoltaa sekä esityksen perusteilla että niilläkin perusteilla, joihin viitattiin edellä mainitussa komiteamietinnössä ja muistaakseni asiaa selvitellessä Urho Kekkonen artikkelissa.”

Perustuslakivaliokunta nyt antamassaan mietinnössä toteaa, että käytännössä on jo viime aikoina yksimielisten lakiehdotusten ensimmäi-

nen ja toinen käsittely suoritettu saman päivän peräkkäisissä istunnoissa, kuten tänäänkin on tapahtumassa. Mikäli lakialoitteen mukainen käytäntö olisi ollut voimassa, viime päivien jarruttajilta olisi luonnollisesti poistunut yksi täysistuntokeskustelumahdollisuus.

Arvoisa puhemies! Lakialoite, kuten jo totesin, tehtiin maaliskuussa, eikä tuolloin ollut, kuten ei nytkään, tarkoitus heikentää edustajien vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuutta tai estää puhumista, vaan tarkoituksena oli järjikepäistä ajankäyttöä. Jarruttaminen on siis edelleen lakialoitteen hyväksymisen jälkeenkin mahdollista.

Julkisuus on merkittävä instrumentti erityisesti julkisen vallan kontrolloijana. Julkisuuden merkitys korostuu mm. oppositiossa olevia puolueita edustaville kansanedustajille. Mutta, hyvät edustajat, julkisuusarvo eikä julkisuuden määräkään tosiasiallisesti heikkene, jos asiat mietintöjen valmistumisen jälkeen käsitellään kahdessa käsittelyssä nykyisen kolmen sijasta. Väitän, että kuva tyhjästä istuntosalista, kuten nyt käsiteltäessä ensimmäisessä käsittelyssä tätä lakialoitetta ja perustuslakivaliokunnan siihen antamaa mietintöä, välittyisi kansalaisille kuitenkin harvemmin.

Perustuslakivaliokunta viittaa mietinnössään mahdollisuuteen korjata virheitä ja epäkohtia lähettämällä asia suureen valiokuntaan. Tämäkin mahdollisuus säilyy, kun lakialoite hyväksytään valiokunnassa tehdyn lisäyksen mukaisena. Katson kuitenkin, että virheet ja epäkohdat tulee korjata ensisijaisesti erikoisvaliokunnassa, johon ajankäytön painottuminen lakialoitteen mukaisesti tähtää. Se luo paremmat valmiudet lain syvälliseen tutkimiseen.

Ymmärrän, ettei valtiopäiväjärjestyksen muutoksia, kuten ei tietysti muitakaan muutoksia, pidä tehtailla ja tehdä kevyin perustein ja että niitä tulee harkita ja tutkia perusteellisesti. Aikaa tähän on valiokunnassa ollut. Valiokunnan enemmistö päätyi pitämään tarpeellisenä, että asian pohdiskelua lakialoitteen sisällöstä jatketaan, ja siirtää lakialoitteen sisällön tulevaisuuteen toteamalla — lainaan valiokuntamietintöä: ”Valiokunta pitää tarpeellisenä, että myös aloitteessa ehdotettu lakiehdotusten täysistuntokäsittelykertojen vähentäminen otetaan arvioitavaksi Euroopan unionin jäsenyyden myötä tulevan eduskuntatyön järjestämisen yhteydessä.”

Arvoisa puhemies! Valtiosääntöasiantuntija on katsonut, että lakialoitteen lakiteknilliseen puoleen ei ole huomautettavaa. Lakialoite on

poliittisesti neutraalia oman työn kehittämistä, johon eduskunnan arvoisa puhemieskin on usein kiinnittänyt huomiota. Toivon, että eduskunta päätyisi hyväksymään lakialoitteen sen sisältöisenä kuin asian toisessa käsittelyssä tulen sitä esittämään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kaarilahti ei ole yksin tässä eduskunnassa sellainen kansanedustaja, jonka unelmat ja kuvitelmat tämä eduskuntatyö on murskannut. Yksittäisellä kansanedustajalla on paljon oikeuksia, joista yksi oikeus on puhuminen, toinen oikeus tehdä lakialoitteita, toivomusaloitteita, talousarvioaloitteita. Totuus on kuitenkin se, että edes lakialoitteita hyvin harvoin otetaan käsittelemään. Ed. Kaarilahti saa tässä suhteessa olla itse asiassa tyytyväinen, että hänen aloitteensa on otettu ylipäätään valiokunnan käsittelemään. Itse olen esimerkiksi kerännyt lähes 100 nimeä yhteen lakialoitteeseen, ja varmasti sitä ei ole otettu käsittelemään valiokunnassa.

Sitä, minkä vuoksi näin tapahtuu, että lakialoitteellakaan ei ole merkitystä, tietenkin toivoisi ja soisi edustajien keskuudessaan pohtivan. Ei ole enää nykypäivää eikä hyvää poliittista kulttuuria se, että jos hyvä esitys tulee väärältä taholta, väärän puolueen taholta, väärän kansanedustajan taholta, niin se sen vuoksi hylätään. Tällaisesta käytännöstä olisi kyllä vähitellen päästävä eroon.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan samaan suuntaan kuin ed. Ukkolakin olisin huomauttanut. Ed. Kaarilahden lakialoittehan sai sinänsä suhteellisen nopean käsittelyn verrattuna muihin edustajien lakialoitteisiin ja myöskin suopean kohtelun. Itsekin olen allekirjoittamassa tätä aloitetta sen vuoksi, että tähän ongelmaan oli kiinnitettävä huomiota ja siihen pitäisi saada ratkaisu.

Perustuslakivaliokunnan käsittelyssä kävi ilmi keskustelujen myötä, että todennäköisesti fiksumpi tapa hoitaa ongelmaa olisi se, että käsittelyjen työnjakoa selkeytettäisiin. Ensimmäinen käsittely olisi yleiskeskustelua. Toinen käsittely pitäisi sisällään vain tekstimuutokset pykäläteksteihin. Kolmas käsittely voisi sitten keskittyä hyväksymiseen tai hylkyy. Nämä työnjaon perus-

teet voisivat sisältyä sekä osittain valtiopäiväjärjestykseen että myös eduskunnan työjärjestykseen. Osaksi on myös kysymys sen kaltaisista seikoista, joita ihan käytännön työtapoja muuttamalla voidaan hoitaa.

Valiokunnassa todettiin, että nämä muutokset on syytä tehdä EU-järjestelyn yhteydessä eikä erillisenä ratkaisuna. Varmasti siinä yhteydessä juuri tämän suuntaiseen työnjakoon voitaisiin päästä.

Ed. Aittomies (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuuntelin ed. Ukkolan unelmia vuoden 1991 keväällä kahvilassa, ja neljän vuoden kokemuksella hymyilin jo silloin surumielisesti ja osaaottavasti. Mutta ed. Kaarilahdelle, teidän puheenne ei ollut lainkaan poliittisesti neutraali. Vaikka tämän tekstin on sanottu niin olevankin, teidän puheenne oli kyllä poliittisesti kovin väritetty.

Minä olen allekirjoittanut tämän lakialoitteen siitä syystä, että, niin kuin näin ed. Koskisenkin tarkoittavan, halusin kiinnittää huomiota tähän ongelmaan, mikä täällä on, ja ehkä uudistamisen tarpeeseen juuri käsittelyiden lukumäärään nähden. Tämä oli allekirjoittamisen tarkoitus. Minä kyllä äänestän tämän esityksen puolesta. Minä en koskaan allekirjoita lakiesitystä, ellen minä sitä myös kannata siinä vaiheessa, kun se viedään eteenpäin, vaikka tämä olikin tarkoitukseni, mitä äsken sanoin. Mutta totean sen, ed. Kaarilahti, että tämä on liian suuri pala tällä tavalla toteutettavaksi, että neljän asiantuntijan kuulemisen perusteella näin tärkeätä lainsäädäntöä tuosta vain lonkalta heitettäisiin. Ette te ole varmaan itsekään uskonut, että tämä menee tällä tavalla läpi.

Teidän epäneutraaliutenne tässä asiassa koski puheoikeutta ja tätä farssia, jota täällä on käyty. Mielestäni kansanvallan ja parlamentarismien puolesta olisi pitänyt hiukan vähemmän ottaa siihen kantaa. Teidän puheenne etupäässä kosketteli tätä asiaa. Se asia käsiteltiin tässä menneinä päivinä, ja totta kai teillä on oikeus puuttua siihen. Minä en teidän puheoikeuttanne voi rajoittaa enkä haluakaan. Mutta ne ovat niitä asioita. Olen varma, että tässä salissa ei tehdä päätöstä siitä, että kansanedustajan puheoikeutta rajoitetaan, siitä huolimatta että tällainen erikoislaatuinen tilanne tässä on viime päivinä valitettavasti ollutkin.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kaarilahdelle haluaisin

minäkin todeta, että teitä voisi jopa onnitella siitä, että olette yleensä lakialoitteen saanut valiokunnassa käsitteilyyn, mikä on äärettömän harvinaista, niin kuin aikaisemmissa vastauspuheenvuoroissa jo todettiin.

Oma ajatuskulkuni tässä lähtee aika pitkälti siitä, mitä ed. Koskinenkin totesi, eli on varmasti mahdollista harkita järkevämpää työnjakoa esimerkiksi niin, että ensimmäinen käsittely koostuisi pelkästään siitä, että valiokunnan mietintö esitellään, mutta siinä ei olisi sen enempää yleiskeskustelua. Sitten voitaisiin ajatella, että toisesa käsittelyssä, kun päätetään sisällöstä, voitaisiin käydä yleiskeskustelu, ja kolmas käsittely ihan niin kuin tähänkin saakka.

Mutta yhdyin kyllä valiokunnan enemmistön kantaan siinä, että tässä vaiheessa ei tämän tyyppiselle uudistukselle nyt ole sijaa sen takia, että me joudumme muutenkin eduskunnan työtä tarkastelemaan EU-jäsenyyden takia aivan uudelta pohjalta. Siinä yhteydessä on varmasti oikea paikka miettiä myös tämän työn järkevöittämistä äsken kertomieni periaatteiden pohjalta.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suuri onnittelu ed. Kaarilahdelle, että kansanedustaja on saanut todella lakiesityksen valiokunnassa läpi. Jos nyt tämä tapa eduskuntatyöskentelyssä tulee käytäntöön, myös sivistysvaliokunnassa allekirjoittamani ja useiden muiden edustajien allekirjoittama teatteri- ja orkesterilaki opposition esityksenä toivottavasti otetaan käsitteilyyn, kun käsitellään teatteri- ja orkesterilakia muutoinkin, koska kyllä tosiasia niin on, että opposition tekemät esitykset menevät todella roskiin tai muistilokeroihin eikä niitä oteta käsitteilyyn. Hyvin harvoin myös lakiin edustajat saavat muutoksia valiokunnassa. Valtava määrä asiantuntijoita kuunnellaan, mutta itse asiaan ei saada paljon muutoksia, koska yleensä valiokunnan enemmistö, joka aina on hallituksen puolella, vie lain hallituksen esittämässä muodossa eteenpäin. Toisin sanoen valiokunnassa työskentely lähinnä, miten minä olen nähnyt edustajan työn suuruudessaan, keskittyy mietinnön tekemiseen ja mietinnön tekstiin ja sen sisältöön saatuihin lausuntoihin.

Otan siis suurella mielihyvällä tämän ed. Kaarilahden esityksen esimerkillisenä tekona, ja toivottavasti sivistysvaliokunta myös ottaa käsitteilyyn opposition esityksen ja myös kaikki muut valiokunnat tästä saakka, jotta saataisiin paljon enemmän eloa tähän työskentelyyn.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle tästä puheeni painottumisesta. Myönnän, että siinä oli viime aikojen tapahtumien tavallaan lyhyttä keratausta. Kuitenkin jos ed. Aittoniemi ottaa puheenvuoroni kirjallisena ja katsoo sen painottumista, se on hyvin minimaalinen osa, koska itse asia oli tärkeä. Siitä nostan ed. Aittoniemelle hattua, että hän suoraselkäisesti edelleen käyttäytyvänä kansanedustajana ei ole täysin harkitsemattomasti lakialoitetta allekirjoittanut ja pysyy sanojensa takana, niin kuin kunnan miehet ennen vanhaan.

Mitä tulee ed. S-L. Anttilan ja ed. Koskisen aikataulukysymyksiin, että ei tässä vaiheessa, tuo lakialoite tehtiin maaliskuussa, jolloin oli nähtävänä Eta-sopimuksen tuoma työmäärän lisääntyminen eduskunnassa. On helppo sanoa aina, että ei tässä vaiheessa. Nyt voidaan siirtää EU-käsittelyn kolmannen vaiheen jälkeen tämä asia. Meidän työmäärämme tulee entisestään kasvamaan. On totta, että meillä tulee aina silloin tällöin eteen valtiopäiväjärjestyksen muutoksia, joissa kyseisen lakialoitteen sisältö voidaan punnita, mutta tämä on rehellisesti ottaen yksi keino siirtää asian hyväksymistä. Olen samaa mieltä, että on muitakin tapoja toteuttaa täysistuntotyön kehittelyä, kuten ed. Koskinen toi esille. Katson itse kuitenkin, että ensimmäisen käsittelyn poistaminen on ehkä järkevämpi tapa kuin se, että paloitellaan ensimmäiseen käsitteilyyn yleiskeskustelu ja toiseen käsitteilyyn vain yksityiskohtainen keskustelu. Mutta se, että sanotaan, ettei tässä vaiheessa, on paras tapa haudata asiat eduskunnassa.

Puheenvuorossani jo kiitinkin perustuslakivaliokunnan ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

P u h u j a : ... jäseniä siitä, että asia otettiin käsitteilyyn.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aloitteen ehkä tärkein tehtävä nykyaikana on kiinnittää huomiota johonkin asiaan. Tässä ed. Kaarilahden aloitteessa ja puheenvuorossa sinällään kiinnitettiin tärkeään asiaan huomiota, ja kun se on vielä käsitelty perustuslakivaliokunnassa, se on saanut asianmukaisen huomion. Eduskuntatyössä todellakin ensimmäinen kauden kansanedustajanakin olen kiinnittänyt huomiota siihen, että pitäisi keskit-

tyä enemmän ns. olennaiseen. Se, että puhutaan paljon, on hyvä, kun on tärkeä ja olennainen asia. Tässä mielessä kolmen käsittelyn järjestys nyky muodossaan on liikaa aikaa ja työtä vaativa, ja yhdyt niihin ajatuksiin, että jostakin käsitteistä voitaisiin poistaa keskusteluosuus nykyisessä muodossaan ja sillä tavalla tiivistää ja todellakin mahdollistaa olennaiseen keskittymistä eduskuntatyössä. Se kyllä vaatii aika huolellisen valmistelun eduskunnan virkamiestasolla, ja sen aika on nyt varmasti nyt. Aloite ei tässä mielessä anna riittävää pohjaa tehdä tällaista uudistusta suoraan.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen yrittänyt ed. Sirkka-Liisa Anttilalle saada tämän vastauspuheenvuoron menemään perille, mutta hän jälleen kerran poistui.

Jos ed. Kaarilahden aloite ei tässä eduskunnassa mene läpi ja sen jälkeen joudutaan harkitsemaan, millä tavoilla ensimmäisen ja toisen käsittelyn työnjakoa muutetaan, niin aivan ehdottomasti asioita on järjeistettävä siihen suuntaan kuin ed. Koskinen puhui. Siinä minun mielestäni ei ole mitään mieltä, mitä ed. S-L. Anttila esitti, että ensimmäinen käsittely koskisi pelkästään mietinnön esittelyä ja olisi tämmöinen esittelypuheenvuoro ja sen jälkeen pantaisiin istunto poikki, koska mietinnön esittelypuheenvuoro on alustus keskustelulle. Kyllä keskustelun täytyy seurata normaalissa järjestyksessä heti sen perään. Toisessa käsittelyssä sitten ei käytäisi enää yleiskeskustelua, vaan se olisi yksityiskohtaisten muutosesitysten esittelyä. Tämä on paljon järkevämmän oloista kuin se, mitä ed. S-L. Anttila esitti.

Toki toivon, että ed. Kaarilahden aloite äänestuksessa menisi tässä vaiheessa läpi, koska minun mielestäni se on ihan hyvä ja käyttökelpoinen.

Ed. L a i n e: Arvoisa puhemies! Ehkä ed. Rädylle ensin totean, että tämä ed. Kaarilahden aloite ei mennyt läpi, mutta hän sai aloitteensa käsittelyyn, ja se oli kai suurempi voitto. Se tuli hylätyksi äänestyksen jälkeen valiokunnassa. (Ed. Rätty: Aivan oikein!)

Eduskunta on kyllä perinteisesti, niin kuin varmasti monet muut laitokset, sen verran konservatiivinen, ettei kovin nopeassa tahdissa suuria muutoksia tapahdu.

Mutta sen kokemuksen perusteella, jonka olen tästä työstä saanut, voin todeta, että kyllä täällä vuosien varrella on eräitä muutoksia tapahtunut. Esimerkiksi talousarviokäsittelyyn liittyen on

muutoksia tapahtunut, mutta varmasti tarpeettoman hitaassa tahdissa. Ed. Kaarilahden aloite liittyy juuri näihin eduskunnan työtappoihin. Olen tuon aloitteen allekirjoittanut ja ainakin pääosan myöskin perusteluista hyväksynyt. Nyt ed. Kaarilahti äskeisessä puheenvuorossaan laajensi perusteluja ottaen esille mm. kansanedustajan puheoikeuden rajoittamisen. Siltä osin olen ankarasti eri mieltä puhujan kanssa.

Haluaisin todeta, että Kaarilahden lakialoitteen hyväksyminen, jos se tapahtuisi, ei kyllä merkitse kovin olennaista muutosta nykyiseen käytäntöön, sillä kuten ed. Kaarilahti itse, samoin perustuslakivaliokunta ja sen kuulemat asiantuntijat totesivat, nykyisinhän usein sijoitetaan ensimmäinen ja toinen istunto peräjälkeen. Mutta kun byrokratiaa vähennetään, jos yksi istunto jää väliltä pois, jäähän vastaavasti jossain määrin paperimäärää vähemmälle. Sitä en pysty sanomaan, miten ajan käytön kannalta oikein käy.

Jos yrittää olla rehellinen ja arvioi nykyistä käytäntöä, niin se on kyllä sellainen, että jos meillä on ensimmäinen ja toinen käsittely peräkkäin, niin varsin yleistä on, että tässä salissa on 10 taikka 15 edustajaa, 188—190 edustajaa on josain muualla. Tämä pitää kyllä paikkansa myös silloin, jos ensin tapahtuu asioiden pöydällepano ja sen jälkeen välittömästi ensimmäinen käsittely. Yleensä edustajat toteavat, no, ei tule äänestyksiä, ei tarvitse olla läsnä, ja niin täällä salissa on vain muutama. Olen itse sanonut, että oikeastaan protestina tällaiselle olen ollut innolla allekirjoittamassa tätä aloitetta. En ole halunnut vähentää mahdollisuuksia puhua täällä, mutta kun kansanedustajat eivät näytä arvostavan sitä puheoikeutta, mahdollisuutta osallistua ensimmäiseen ja toiseen käsittelyyn, minusta silloin ei ole välttämätöntä ylläpitää tätä nykyistä järjestelmää.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä antoi tehtäväkseni suhtautua ed. Kaarilahden lakialoitteeseen myönteisesti sillä lisäyksellä, että mahdollistetaan edelleen asian lähettäminen ensimmäisestä käsittelystä myös suureen valiokuntaan. Se mahdollisuus tämän korjatun lakialoitteen mukaan edelleen olisi.

Haluaisin todeta, että tämän lakialoitteen ovat ed. Kaarilahden lisäksi allekirjoittaneet edustajat Halonen, Kallis, Donner, Rajamäki, Savela, Ihamäki, Karhunen, Antvuori, Näsi, Nikula, Helle, Jansson, Saario, Varpasuo, Ukkola, Jouppila, Lahtinen, Dromberg, O. Rehn, Enestam, Koskinen, Aittoniemi, Seivästö, Lin-

nainmaa, Laine, Ala-Nissilä, Laurila, Lamminen, Ollila ja Vistbacka. Kun esimerkiksi juuri vasemmistoliton eduskuntaryhmän puheenjohtaja ja allekirjoittanut on tässä mukana, niin me emme ole katsooneet aiheellisesti poiketa siitä, mitä olemme allekirjoittaneet. Kun tästä asiasta aikanaan äänestetään, niin me tulemme olemaan tämän ed. Kaarilahden lakialoitteen kannalla siten muutettuna, kuin hänen vastalauseestaan ilmenee.

Lopuksi haluaisin erääseen perusteluun kiinnittää huomiota. Lakialoitteen perustelussa viitataan näihin Eta-asioihin. Nyt me olemme havainneet, mitä se on merkinnyt eduskunnan täysistuntojen kannalta. Minulla on todella sellainen käsitys, ja se kävi ilmi kyllä myöskin perustuslakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa, että jos toteutuu Euroopan unionin jäsenyyteen liittyminen, niin ilmeisesti eduskunnan täysistuntoon tulee huomattavasti vähemmän asioita käsitteilyyn kuin tähän saakka. Tietenkin, jos kerran täysistuntoon tulee vähemmän, niin tulee varmasti myös valiokunnille vähemmän. Mutta senhän sitten näemme, jos tuo jäsenyys toteutuu. Tämä on vain oma ennakkokäsitykseni, joka nojaa myös eräisiin asiantuntijalausuntoihin.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laineelle haluaisin todeta, että puheenvuorossani tästä puheoikeuden rajoittamisesta en laajentanut lakialoitettani en edes perustelujen osalta siihen suuntaan. Totesin näin: ”Tänään voisi todeta, että nyt käsiteltävää lakialoitetta tulisi -- laajentaa siihen suuntaan kuin Kekkonen aikoinaan esitti. -- Puheoikeuden rajoittaminen ei kuitenkaan sisälly nyt käsiteltävänä olevaan lakialoitteeseen, enkä ilman perusteellista harkintaa siihen tässä yhteydessä halua -- kantaa ottaa.” Mahdollisuus rajoittaa puheoikeutta ei ollut perustelujen laajentamista.

On aivan oikein, että ed. Laine kiinnitti huomiota tyhjiin saliin ja siihen, että edustajat eivät käytä mahdollisuutta keskustella täällä ensimmäisessä käsittelyssä asioista. Kuva, joka välitettiin kansalaisille, ja kuva työmoraalista tässä talossa sillä perusteella, että ensimmäisen käsittelyn aikana, kuten nytkin, sali on melko tyhjä, on harmiteltava.

Ed. Laineen käsitykseen en yhdy, että EU-jäsenyys suoranaisesti vähentäisi tähän istuntosaliin tulevia asioita. Asiat suhteessa Eta-sopimuksen puitteissa tuleviin laintasoiisiin asioihin kenties tulevat vähemmän. Mutta että EU-jäse-

nys vaikuttaisi meidän sisäpoliittisiin kysymyksiimme, siihen en jaksa uskoa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minua vähän ärsyttää se, että koko ajan ed. Kaarilahti — minä en siis puutu siihen, totta kai te puhutte täällä, mitä te haluatte — tuo sivussa esille puheoikeuden rajoittamista. Minä sanon ihan suoraan, että pian käy sillä tavalla — minulla on vain yksi ääni — että minä en äänestäkään tämän puolesta, kun te viette kylkiäisenä tätä parlamentarismin murtamista, että edustajien puheoikeutta pitäisi rajoittaa. Tiedetään varsin hyvin, että tässä salissa, kun nämä kuohuvat laineet ovat tasaantuneet, ei kukaan kannata puheoikeuden rajoittamista. Jos puhuminen tulee ongelmaksi parlamentarismen puolustamisessa parinkymmenen vuoden välein, rajoittamiselle ei ole mitään perusteita. Kyllä minä siitä huolimatta äänestän sen puolesta, ei niin kovaa paikkaa tulekaan, mutta minua ärsyttää tämä kylkiäisenä kuljetteleminen tässä asiassa.

Kun ed. Kaarilahtikin viitaten ed. Laineen puheenvuoroon puhui tästä, kuinka paljon Eta- ja nimenomaan EU-jäsenyyden aikana mahdollisesti täällä käsiteltävät asiat vähenevät, kyllä ne vähenevät. Asiat, jotka tänne tulevat, ne tulevat ja menevät kuin gondolit, lipuvat ohi, ja kukaan ei puhu niistä mitään, koska niihin ei ole mitään sanomista. Kun Brysselissä on jyrähtänyt nyrkki pöytään, niin täällä on aivan turha tehdä muuta kuin lyödä leima ja sillä siisti ja lähettää eteenpäin. Tällaisten asioiden osalta olisikin ehkä hyvä, että olisi vain yksi käsittely. Mitä turhaan kuljetetaan papereita edestakaisin, kun emme voi mitään niihin muuttaa eikä mitään niille tehdä.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jätän tämän vastauspuheenvuoron jälkeen puuttumisen enää tähän asiaan. Ed. Aittoniemi, jonka uskon ja tiedän olevan mies paikallaan ja mittaisensa ja seisovan asioitensa takana, ei kuunnellut minun edellistä vastauspuheenvuoroani. En minä kylkiäisenä kuljettamiseen sorru enkä pikkupolitikointiin tässä talossa, kuten ei ed. Aittoniemikään. Minä vain totesin ed. Laineelle, joka puheenvuorosaan ymmärsi, että minä olen tämän lakialoitteen perusteita laajentanut, kun puhuin puheoikeuden rajoittamisesta, oikaisin, että en minä ole puheoikeuden rajoittamisen takana, en edes sitä harkinnut muuta kuin muutamissa tykönäni olevissa ajatuksissa, mutta ääneen en ole lausunut enkä tule lausumaan.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Tämä asia on minun mielestäni erinomaisen hyvä, ja se aivan hyvin voitaisiin toteuttaa, jos eduskunnassa olisi siihen riittävästi tahtoa ja halua. Mutta kuten aikaisemmassa keskustelussa monessa yhteydessä on tuotu jo ilmi, hyvin harvoin tällaiset lakialoitteet menevät läpi. Jos niiden merkitystä yleensä arvioisi, niin ehkä ne ovat pelkästään tällaisia tiedonantoja, toiveita ministereille, hallitukselle ja valmistelevalle virkamieskoneistolle, mihin asioihin ylipäätään eduskunnassa halutaan kiinnittää huomiota. Ihan samalla tavalla minun on ollut pakko, kun haaveet ovat romahtaneet, todeta, että sama viitteellinen arvo on muillakin kansanedustajan tekemillä aloitteilla, toivomusaloitteilla ja myös talousarvioaloitteilla. Enää ei kannata kuvitella, että ne joskus tässä talossa menisivät läpi ja että valiokunnassa niitä käsiteltäisiin, vaan toivoa voi, että niitä voi lähetellä virkamiehille ja ministereille ja sitä kautta toivoa, että jossakin myöhemmässä vaiheessa niihin asioihin puututtaisiin, joihin kansanedustajat ovat omista töissään eduskunnassa puuttuneet. Ed. Kaarilahti on tässä suhteessa ihan onnennytty sen takia, että hän ylipäätään on saanut aloitteensa valiokunnassa käsiteltyksi.

Kun ed. Louekoski tuli saliin, totean, että olen jättänyt lähes sata nimeä käsittäneen lakialoitteeni, joka koski sitä mahdollisuutta, että sellaisissakin pankeissa saataisiin erityistilintarkastus, jotka ovat aikanaan saaneet valtiolta apua eli pääomatukea. Minä olen ihan varma, että tätä lakialoitetta, joka jo aikoja sitten on jätetty, ei ole otettu käsitteeseen, koska siitä puuttui muutama nimi eikä mennyt yli sadan nimen, jolloin se olisi ollut pakko käsitellä.

Mitä tulee perustuslakivaliokunnan mietintöön lakialoitteesta, se on mielestäni ristiriitainen. Siinä sanotaan, että ”usean käsittelykerran merkityksen voi sanoa yleisesti korostuneen kuin muun muassa lisääntyneen kansainvälisen kanssakäymisen vuoksi”. Ihan lopussa sanotaan, että ”valiokunta pitää tarpeellisena, että myös aloitteessa ehdotettu lakiehdotusten täysistuntokäsittelykertojen vähentäminen otetaan tällöin arvioitavaksi tässä mietinnössä esitetyt seikat huomioon ottaen”, eli kun EU-jäsenyys tuo yleensä tarvetta arvioida, miten eduskuntatyötä on kehitettävä.

Aivan hyvin voitaisiin mennä siihen, mitä ed. Kaarilahti esittää, eli että yhdistetään ensimmäinen ja toinen käsittely. Jos on tarpeen tarkistaa elikkä käyttää asiaa suuressa valiokunnassa,

tämä muutos, mikä vastalauseessa on tehty, mahdollistaa sen vallan hyvin. Se on tässä suhteessa ihan paikallaan sen takia, että jos joudutaan tekemään muutoksia tai korjauksia, lakiesitys on mahdollisuus käyttää käsittelyn aikana suuressa valiokunnassa.

Sen sijaan en missään nimessä hyväksy sitä, minkä sanoin vastauspuheenvuorossakin, että jos eri käsittelyjen tehtäväjako selkeytetään, ensimmäinen käsittely olisi pelkästään valiokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoro. Silloinhan keskustelu katkeaa, koska yleensä kansanedustajien keskustelu on tietyllä tavalla vastausta valiokunnan puheenjohtajan kannanottoihin ja yleensä valiokunnan mietintöön. Sitä vartenhan valiokunnan puheenjohtaja pitää esittelyn, että kansanedustajat voivat sen perusteella muodostaa oman käsityksensä, mistä oikein on kysymys.

En hyväksy myöskään sitä ed. Aittoniemen tulkintaa, että ed. Kaarilahti kylkiäisenä ajaisi puheoikeuden rajoittamista. Ei varmasti aja, mutta minä valitettavasti pelkään sitä, että kun näitä kansanedustajan oikeuksia käytetään hyvin rajusti — minä käytän paha sanaa ”väärin” — tällainen takaisku saattaa tulla. Tiedän tarkkaan, että näitä asioita nyt pohditaan tässä talossa hyvin vakavasti. Minä kysyn, kenen on syy. Jos nyt katsotaan, mitä oikeuksia yksittäisellä kansanedustajalla on, puhemiesoikeushan on yksi tärkeimpiä oikeuksia. Mutta ei sitä saa käyttää väärin. Täytyy olla järki päässä myös oikeuksien käytössä. Koska jos demokratiaa käytetään väärin, ei ole oikein, että sen väärinkäytöksen takia kavennetaan kaikkien demokratiaa. Tähän ilmeisesti ollaan joutumassa.

Minä toivon, että kolmas käsittely EU-asiassa sujuisi ihan normaaliin tapaan. Puhumme ja teemme päätöksen ilman, että jatketaan kuukausitolkulla puhumista, jonka tavoitteena on muut asiat kuin päätöksen tekeminen normaalissa järjestyksessä.

Ed. Aittoniemelle voisi sanoa, että niitä suunnitelmia, mitä tällä hetkellä tässä talossa tämän asian tiimoilta lentelee, on aika monia. Esimerkiksi SDP:n piirissä on puhuttu sellaisesta asiasta, että kansanedustajien puheoikeus mitoitettaisiin eduskuntaryhmän suuruuden mukaan. Ajatelkaa, ed. Aittoniemi, mihin me ehkä olemme joutumassa tämän, minä käytän sanaa vastuutoman, käytöksen vuoksi.

Toinen seuraus tästä on, jos tällaiseen mentäisiin, että se tappaisi kaikkien pienten puolueiden mahdollisuudet olla eduskunnassa. Eihän täällä

kannata olla kuin ison, viidenkymmenen kansanedustajan puolueessa. Ed. Aittoniemi on vetänyt pientä puoluetta ja tietää, mikä on seurauksena tämmöisestä puheoikeuden rajoittamisesta. Missään nimessä en hyväksy sitä ja toivon, vaikka kokoomuksessa tätä asiaa hyvin laajasti mietitään tällä hetkellä, että eduskuntaryhmän puheenjohtaja pitäisi kuitenkin väkensä siinä mielessä kurissa, että tällaiset paineet eivät pääsisi purkautumaan säädösten tasolle. Jos tällaiseen käytäntöön mennään, silloin kyllä menee yksi tärkeimmistä demokraattisista oikeuksista ja tämän talon työskentelymahdollisuuksista.

Sen sijaan tällä esityksellä, ed. Aittoniemi, ei ole mitään tekemistä puheoikeuden rajoittamisen kanssa, koska on kuitenkin ensimmäinen käsittely, jossa asiasta voidaan puhua pitkään ja perusteellisesti, jos on tarpeen. Sen lisäksi myös vielä toisessa taikka kolmannessa nykyisessä käsittelyssä asiasta voidaan puhua, vaikka siinä vaiheessa enää lakiesityksen, lakialoitteiden ja lain sisältöön ei voidakaan vaikuttaa.

Vetoan ed. Aittoniemeen, kun ensi maanantaina alkaa EU-asian uusi käsittely, että toimitte niin, että tässä talossa ei ryhdytä rajoittamaan kansanedustajien puheoikeutta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Hymyilyttää, mutta yritän kuitenkin käyttää tämän puheenvuoron.

Ensinnäkin, tämä nyt ei oikein liity tähän asiaankaan, mutta totean, että puhumisoikeus, jota käytettiin vähemmistön suojana enemmistön hirmuvaltaa vastaan viime päivien käsittelyssä, on aivan perusteltu. Eivät tätä hirmuvaltaa käytä muut kuin minä tässä tapauksessa, mutta valtio-oppineet ovat selkeästi ilmaisseet tämän ja sellainen on säilytettävä.

Mitä tulee siihen, jos näin tehtäisiin ryhmien suuruuden mukaan, liberaalien siinä vallan huonosti kävisi. Minä luulen, että ed. Ukkola on tämän eduskunnan aikana jo selvästi ylittänyt puhekapasiteettinsa, mikä hänellä olisi yhden hengen ryhmänä.

Minä, rouva puhemies, en palaa tähän asiaan enää. Minä ihmettelen sitä, että epäillään minun ryhtyvän jarruttamaan tässä talossa käyttämällä puheoikeuksiani. En minä ryhdy jarruttamaan. Minä olen jarrutukseni jarruttanut ja minun osaltani asia on selvä. Käytän kolmannessa käsittelyssä yhden tai kaksi puheenvuoroa, jotka ovat täysin normaaleja. Se, mitä tein omalta osaltani, on peruuttamattomasti oikein, mutta minä kunnioitan parlamentarismia niin paljon, että

minä en ala sitä tehdä pelleilyn tantereeksi. Se on aivan selvää se.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! En asian tässä vaiheessa olisi tullut lainkaan muuten puhujakorokkeella paitsi sen vuoksi, kun kuulin tuolla työhuoneessani ja muuallakin, että lähinnä täällä ovat olleet äänessä joko aloitteen tekijä itse tai ne, jotka edustavat perustuslakivaliokunnan vähemmistöön jääneen jäsenistön näkemystä. Tosin siinä joku muukin, ed. Koskinen taisi olla, vähän toiseenkin suuntaan puhui.

Koska valiokunnan puheenjohtaja on poissa, samoin varapuheenjohtaja ilmoitti olevansa estynyt tähän tilaisuuteen, niin ajattelin käydä läpi muutaman keskeisen näkökohdan mietinnöstä, koska tähän ei ole syvemmin paneuduttu, ei tietenkään aloitteen tekijän puolelta eikä muidenkaan.

Nythän on erittäin huono aika lähteä puhumaan kansanedustajan puhevapauden rajoittamisesta. Siinä mielessä huono aika, että rajoittamista ajavien takana marssii raivostunut parlamentin enemmistö, joka saattaa hetken huumassa olla halukas jopa rajoittamaan keskustelua parlamentissa. On hyvä palauttaa mieleen, vaikkon ole latinaa lukenut, että parlamenttina tarkoittaa puheiden tai puheen paikkaa. Eli kansanedustajan luovuttamaton oikeus pitäisi olla puhua niin kauan kuin haluaa ja niin monta kertaa kuin haluaa tietyistä asioista. Näin pitäisi olla. Mutta ymmärrän hyvin niitä, jotka näinä päivinä ovat käytävillä ja kahvilassa puhuneet puheoikeuden rajoittamisesta. Nämä keskiyön loruilijat ja puheoikeuden väärinkäyttäjät ovat panneet vakavat kansanedustajat miettimään keinoja, millä päästäisiin tuollaisista jarruttamisista ja sanoisin jopa terrorismista, vaikka monet ovat pahoitelleet, että sitä sanaa on käytetty. Kyllä ed. Vesa Laukkasen ja ed. Paavo Värysen otteet ja toiminta olivat jonkinlaista terrorismia, jolla eduskunnan valtaenemmistön tahtoa asian eteenpäin viemiseksi pyrittiin hidastamaan.

Jos nyt menen tähän aloitteeseen, niin ed. Kaarilahti saa olla erittäin tyytyväinen siitä, että perustuslakivaliokunta otti hänen aloitteensa käsiteltäväkseen ja teki siitä mietinnön, jossa aika pitkälle ymmärretäänkin hänen näkemyksiään. Jos viitsii vaivautua tarkasti lukemaan tämän mietinnön, niin sen toiseksi viimeisessä pittemässä kappaleessa raotetaan jopa tulevaisuutta. Tähänkin asiaan voidaan palata siinä vaiheessa tulevaisuudessa, kun EU:n täysjäsenyyden aiheuttamat tarpeet tulevat esiin. Kun korjaa-

taan työjärjestyksen menettelytapoja tässä talossa, niin saatetaan miettiä, nimenomaan saatetaan miettiä, myös tätä ed. Kaarilahden aloitetta.

Olisin muutaman näkökulman tästä mietinnöstä edelleen ottanut.

Ensiksikin tuo, jota ei kylläkään mietinnössä ole, mutta jonka ed. Kaarilahti toi esiin, että hän pyrkii aloitteellaan valiokunnassa tehtävän työn painottamiseen eli painopisteen siirtämiseen yhä voimakkaammin valiokuntatyöskentelyyn ja näin ollen vetäisi sen paneutumisajan asioihin pois täysistunnosta. Nyt on kuitenkin niin, että valiokunnissa on vain pyöreästi puolitoistakymmentä jäsentä, jotka perehtyvät tarkasti oman valiokuntansa asioihin. Valtaenemmistö edustajista kunkin asian kohdalla on ulkona asiasta, ellei sitten niin suurta harrastusta omaa, että lukee ja kysyy asianomaisen valiokunnan jäseniltä, miten asia on mennyt ja millä perusteilla.

Tahdon täällä sanoa sitä, että kolminkertainen käsittely täällä nimenomaan perehdyttää myös muussa kuin asianomaisessa valiokunnassa olevia edustajia kulloinkin esillä olevaan lakiehdotukseen. Minusta se on suurempi arvo kuin se, että valiokunnassa kenties on pitempi aika, joka tosin sekun on aika teoreettinen tältä pohjalta ajatellen, mitä ed. Kaarilahti toi esiin.

Sitten olisin vielä todennut saman, minkä valiokunta toteaa, että kolmas käsittely nimenomaan suodattaa lakiehdotuksen kolmannen kerran tämän salin läpi, jolloin mahdolliset virheet ja epäkohdat ja harkitsemattomuudet voidaan havaita ja korjata. Nimenomaan voidaan havaita ja korjata. Minusta lakeja on taiten rakennettava, niitä pitää useammin täällä uudelleen pohtia. Ei tämä ole mikään virasto, josta asia byrokratiaa halveksien mahdollisimman nopeasti pyritään saamaan ulos. Minusta tuntuukin, että aloitteentekijän, ensimmäisen ja ehkä joidenkin muidenkin allekirjoittajien, ajatus on, että kansan mieleen on byrokratian kaventaminen tai leikkaaminen ja häivyttäminen. Byrokratian vähentämisessä on aika pitkälti onnistuttu Holkerin hallituksen aikana, ei niinkään tämän nykyhallituksen aikana. Allekirjoittajat ajattelevat, että tämäkin nyt tuo sulan hattuun, että me olemme sitä mieltä, että onhan aivan sopimatonta, että kolme kertaa täällä käsitellään selviä, selkeitä asioita. Maata on taiten rakennettava ja laki on pitkän pohtimisen ja useiden ihmisten, valmistelijoiden ja sitten säätäjien, pohdiskelun kohde. Ei siitä pisteitä, ed. Kaarilahti, tuolla kentällä tule saamaan, että huitaisten tehdään lakeja tulevaisuudessa, kuten viittaatte.

Edesmenneen tasavallan presidentin nimi tuodaan jatkuvasti täällä esiin, että hän oli jo esitaiselijana puheoikeuksien rajoittamisen osalta. Minä panisin samaan kategoriaan tässä asiassa presidentti Kekkosen näkemyksen esiin tuomisen kuin oli edustajien Väyrysen ja V. Laukkasen ym. jatkuvasti toistama Tammion esiin tuominen liittymislain yhteydessä.

Vielä olisin kiinnittänyt huomiota siihen, että nykyiseenkin lainsäätämismenettelyyn sisältyy erilaista joustavuutta. Ensimmäinen ja toinen käsittely voidaan pitää samana päivänä, jolloin tavallaan säästetään aikaa, jos havaitaan, että laki on melko lailla ”läpihuutojuttu”.

Sitten edelleen palaisiin tähän, että nyt vähentäisimme käsittelykertoja kahteen ja sitten, kun, kun eikä jos, menemme EU:hun täysjäseneksi, niin siellä tietyn kokeilu- ja opetteluajan kuluessa havaitaan tarkoituksenmukaiseksi ja järkeväksi, että työjärjestyksiä ja menettelytapoja täällä muutetaan, niin silloin voidaan ottaa laajempi kooste niistä asioista mukaan.

Henkilökohtainen käsitykseni on, että vaikka Brysseliin, niin kuin sanotaan, siirtyy eduskunnan lainsäädäntövaltaa — eri asiantuntijat ovat puhuneet 5—15 prosentista, ja jossain siinä välillä kokonaismäärä kai liikkuu siitä, mikä meiltä pois siirtyy — niin ei se välttämättä tarkoita sitä, että työmäärä täällä eduskunnassa vähenisi. Täällä kiinnitetään silloin yhä enemmän huomiota EU:sta tuleviin asioihin ja niihin paneudutaan paitsi suuressa valiokunnassa, joka tulee koordinaattoriksi, myös muissa valiokunnissa samalla lailla kuin on tähän asti kokonaan täällä olevien asioiden osalta paneuduttu, puhumattakaan sitten meille puhtaasti kansalliseen lainsäädäntöön jäävistä asioista. Niiden kohdalla varmasti on tarpeen yhä suurempi pohdinta, jossa ennakoitaan mahdollisesti EU:n tulevia säännöksiä ja ehkä säädetään sellaisia lakeja, joissa annetaan esimerkkiä tuleville direktiiveille ja muille Brysselin päätöksille.

Eipä tässä muuta.

Ed. Kaarilahti: Arvoisa puhemies! En tiedä, miten ed. Vähänäkki asiaa arvioi, kun hän väittää lakialoitteen tekijän vain huitaisseen tämän lakialoitteen. Millä perusteella hän näin väittää? Olen samaa mieltä, että ei tämän suuntaisilla lakialoitteilla, joka sattuu olemaan ainoa lakialoite, jonka olen tässä eduskunnassa näillä valtiopäivillä ja tämän eduskunnan aikana tehnyt, joten aikaa sen tekemiseen on ollut riittävästi, ei näillä lakialoitteilla pisteitä kentällä kerätä,

ei sen paremmin lakialoitteilla kuin sillä työskentelytavalla ja moraalilla, jota tässä talossa harrastetaan.

Mutta aivan oikein ed. Vähänäkki ymmärsi. Haluan nimenomaan aikaa pois täysistunnoilta, turhilta istunnoilta ja tyhjältä salilta, kuten tämäkin ensimmäinen käsittely osoittaa, jotta aika painottuisi valiokuntatyöskentelyyn. Se on se instanssi, jossa virheitä ja epäkohtia ensisijaisesti tutkitaan. Edustajilla on mahdollisuus lähetekeskustelussa, joka on tosiasiallisesti tärkein keskustelumuoto tässä salissa, antaa 199 edustajan evästyksiä valiokunnan jäsenille. Mietinnön ja lausuntojen valmistuttua meille riittää yksi perusteellinen yleiskeskustelu ja sen jälkeen siirtyminen yksityiskohtaiseen keskusteluun. Nykyinen menettely on muodollista päätöksentekoa eduskunnassa. Jos vielä täysistuntovaiheessa havaitaan virheitä, niin lähetetään asia suureen valiokuntaan. Hyvään lainsäädäntömenettelyyn kuuluu, että valiokunnassa tutkitaan ja on aikaa tutkia ja perehtyä lain sisältöön sekä poistaa, muuttaa ja korjata virheitä.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Vaikka ed. Vähänäkin kanssa olemme eri mieltä pääasiasta eli siitä, tarvitaanko tällainen lakialoitteen edellyttämä uudistus vai ei, niin eräässä suhteessa kyllä yhdyn ed. Vähänäkin ajatuksiin. Keskustelut sinänsä tässä täysistuntosalissa ovat äärimmäisen tärkeitä sellaisille kansanedustajille, jotka eivät ole asianomaisessa valiokunnassa mukana. Koska minulla on mahdollisuus olla vain yhdessä valiokunnassa eikä ole mahdollisuutta saada omilta ryhmätovereiltakaan tietoja, mitä asioita muissa valiokunnissa käsitellään ja miten, niin keskustelu salissa on ainoa keino, jolla mietinnön lisäksi pystyy saamaan tietoa ja valaistusta. Mutta, ed. Vähänäkki, näitä keskusteluja on minun mielestäni varmasti riittävästi. Ei ole pel-

kästään kolme keskustelua valiokuntakäsittelyn jälkeen, vaan on myös lähetekeskustelu. Itse asiassa se on kaikkein tärkein keskustelu, jolloin evästetään valiokunnan jäseniä, mitä asioita muut kansanedustajat haluavat valiokunnan jäsenen ottavan huomioon, kun he käsittelevät asiaa.

Tässä suhteessa toivoisin keskustelukulttuurin eduskunnassa pikku hiljaa muuttuvan. Minä uskon, että jos mennään tähän ed. Kaarilahden aloitteen mukaiseen käytäntöön, jolloin meillä on yksi keskustelukerta vähemmän, niin jäljellä olevat keskustelut ovat parempia ja antoisampia tässä suhteessa. Näin minä ainakin uskon, koska keskustelu on ainoa keino, jolla esimerkiksi minä saan todella muuta tietoa kuin valiokunnan mietinnössä lukee.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13 (HE 278)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16.58.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

